

ІГОР ШАНКОВСЬКИЙ

ПЕТРО АНАРХІС 1959

І. ШАНКОВСЬКИЙ
ДИСОНАНСИ

Одному з останніх мотікатів,
"Хімі" - дорогому В. Маркові.

Ігор Шанковський

22 червня 1961

I H O R S H A N K O V S K Y

DISSONANCES

**PUBLISHED BY "KYIW" — PHILADELPHIA
1 9 6 0**

ІГОР ШАНКОВСЬКИЙ

ДИСОНАНСИ

**ВИДАВНИЦТВО „КИЇВ“ — ФІЛЯДЕЛЬФІЯ
1960**

Фото-Студіо „Мева“

ДИСОНАНСИ

1

Чому не закінчив „незакінченої симфонії“
Шуберт?
Кінець, це могильний камінь,
початок — писк немовляти;
не всім доводиться жити,
не все доводиться кінчати.

2

Послухай!
Музика не має тривалих основ,
постійні лише дисонанси.
Вони налітають все знову і знов,
і звуки, мов буря,
або плеса вод,
або голубі диліжанси . . .

3

Не музика без дисонансів,
і щастя немає без снів.
Постійні лиш з м і н и
і зради жінок . . .
Утопій — природа відмовила нам,
і вічно сліпі ми шукаємо брам,
бо вічність чудесна,

кінець, це початок,
і дійсність без маски,
це сльози душі
... і тому не закінчив
„незакінченої симфонії“
Шуберт!

1959

БУТИ СОБОЮ

Коли мені все приходило легко,
я гадав,
що життя, мов метелик.
Я жив, не зважав,
а коли згадав,
було запізно.

Інших я зустрічав —
вони були собою, та нишком,
поза очі знайомих.
На очах вони були святі.

Я все це пізнав
і шукав тоді неба чудного,
а назустріч мені
лише дійсність, така незнайома,
мов у сні.
Ех, мрійнику! . .
Чи знаєш, що завтра не стане
таким, як хотілось тобі?
Що ж тоді,
ти — чи вічність,
одвертість — чи підлість?
Чи може скарги, невдачі,
зудар долей, чи жаль?
Ти ж не придумаєш вдачі,
що була б наче сталь.
Б у д ь с о б о ю !
. . . я сьогодні відкритий, мов келих,

орнаментами вщерть,
а завтра, хіба веселих
зустріне смерть?
Ні, щераз ні! Лиш упертих
чекає прекрасного мить.
Чому ж не зважаєш, смертний,
вона ж і сьогодні мчить.

— — — — —
Він над завтра задумався гордим,
а сьогодні йому — суєта;
десь там і для нього акордом
мета!

1957

ЗЕМЛЯ

Дивишся — не бачиш,
Слухаєш — не чуєш;
А землі, одначе,
Є досить! Сумуєш,
Що землі не маєш;
Тісно тобі, брате,
А того й не знаєш:
Бідний, чи багатий,
Кожен землі має,
Де може стояти.

1958

СУМЕРК

Сонце зайшло за будівлі високі,
Втомлене трудами довгого дня.
Сумерк розвішує тіні глибокі
На обрамів'я мого вікна.

Темряви дотик — за труди заплата,
Нині цей сумерк приносить мені;
З ним відпочине натура крилата,
Здалека ледь-ледь лунають пісні.

Сумерк у ніч виростає широку,
Гасне минулого відблиск світлин.
Слухаю відгомін дужого кроку
Твердо минаючих в безвість хвилин.

1950

ПЕТРУСЬ

Малий Петрусь, сім років лиш,
(в моїм житті сумний день)
під гавк собачки „bobby“ він
сказав мені „добридень“.

І дівчинка біжить навстріч
сусідів, кличе: „Мамо!“
І посумнів Петрусь, із віч
якось так дивно глянув;
потім зірвалось в нього: „ма . . .“
і він сказав поволі:
... „а в мене матері нема,
лиш хрест стоїть у полі“.

Малий Петрусь, лише сім літ
(в моїм житті сумний день)
іду на вулицю, а вслід
звучить його „добридень“.

1958

* * *

Д. С. — присвячую

Це знову лише сон,
І привиди мов білі ниті;
Пряде надрання з довгих волокон
Короткі миті.

І ти немов колись,
Уся розсміяна неначе,
І сниться, ніби ми не розійшлись,
І серце вже не плаче.

1959

* *
* *

Далека ти, і в'януть хризантеми,
Похилені дощами при вікні.
Забули дні про соняшні тереми,
Вітрила хмар піднявши в даліні.

Зломилась ніч темінню над дахами,
Минає простір неухильний час,
Далека ти, відірвана містами
І лиш думки палкі еднають нас.

Та ще цвістимуть пишні хризантеми,
Що зараз плачуть, гнуться при вікні,
І засміються соняшні тереми,
Пічнуть веселкою щасливі дні.

1950

БУРЯ

Хтось небо проколов кинджалом жовтим,
кінджал на землю полетів
і спалахнув вогнем
над чорним днем.

Святий Ілля колясу викотив
по небі мчить,
як мить,
перли вогні розсипає
якнайгустіше, а рілля
питає міста: звідкіля? . .

Фіолетові хмари нахмурились,
вітер — гайдамаччину згадав,
бач, як шабелькою змахує,
аж дерева хиляться-хиляться,
листя трясуть.

Місто — чорними слізками плаче,
мовляв, тікай, козаче,
тобі — рілля,
яка питає: звідкіля?
Тобі шаблюка, кінь і степ,
не лихварів міських вертеп.

Слізки — вулицями течуть,
думи мої печуть,
думи серцем на волю пробиваються,
на поля, де євшан-зілля росте, пориваються.

1951

ХМАРИНКА

Луги лежать — люблюся,
зелені, запашні.
Дзвінки дзвенять — дивуюся,
радіють розмашні.
На небесах надкотиться
хмаринка хмарнобіла,
кудись кумедно котиться
дощем дрібним дозріла.
Мене минає, мчить мигцем,
сміється сонцем скупана,
тікає торгнута тихцем
насуплена.
Подібних подруг позбирає
гроза гасатиме гаями.
Тікатиму тоді туди,
де добудовані
хатки,
садами сховані.

1951

ЛІТО

Зелений день і жовті стьожки,
на небі соняшник росте,
а полем зерно і волошки,
попри розпечене шосе.

Над полем пише крильми птиця —
листів коханому сувій,
і колосом важким пшениця
землі вклонилась запашній.

За полем ген,
де синій гай,
живе поет
і птиці лет
читає.

І рветься він
почати гін
до височин,
де мріє даль
і гине жаль
і біль . . .
Та з жовтих піль
щось не пускає.

І він голосить,
і просить, просить,
може, почує птиця голоси,
і відповідь напише на листи

які іздалека йому приносить,
які він все читає.

І вітер гонить білі плями
понад німим, зеленим днем,
і скоро осінь над полями
промчить задиханим конем.

Тоді кохання слів не стане,
що народились від весни;
назад не вернуться. Остане
лиш літо бабине і сни.

1959

ГОЛОВЕШКИ

Головешки горять,
темніє небо,
вечір останні промені ловить —
горять головешки.

Тишина до мене говорить;
слухаю слів,
морить
сон.

За вікнами — алеї
в голубій галявині губляться
довгі як день,
короткі як життя.

Головешки жевріють,
попеліють.

1958

ЛЕБЕДИНИЙ СОН

Спи, дівчино,
вітри гудуть — не страшно,
в аулах дитячих мрій
інакший світ.

Вінки лілей пливуть,
лебеді обнімаються,
синя-синя путь —
кохаються.

Шувар шумить,
десь там країна комах
і човен... ловить мить
весел змах.

Тихі плеса вод...
світку мій, коханий мій!..

Спи, дівчино,
вітри гудуть — не страшно;
в аулах дитячих мрій
інакший світ.

1958

СНІГ

Душі людей — платочками снігу
за вікнами,
самотній слухаю їх шум —
до вікон линуть. Жмути дум
від вікон линуть.

Кожен смертний — шматок часу,
симфонія днів,
часом нудьга, втома,
радість,
або гнів . . .
Хаос вражінь пробутого бігу
за рік — нами!
Душі людей — платочками снігу
за вікнами . . .

Хоч дуже коротке життя —
коротше кохання любої.
Може скоро платочком снігу
і я буду?..

1957

БЕЗ НАЗВИ

При мені в тиху ніч
Три воскові свічі.
Я чекав —
Хто завтрішній день засвітить?

Він скоро сам
Прийшов із нізвідки;
Я пішов — там,
До моєї стрункої квітки.

Я схилюся і роси пив,
І квітка сказала:
„Я кохання твое!“
І . . . зів'яла.

1956

ТРОЯНДА

Росла троянда.
Стояла у затишному саду,
гляділа на будинків білі стіни,
вітала кожний день,
наслушувала соняшних пісень.

І я радів трояндою без меж;
бувало вийду в ясний сад,
де сонце ставить ряд високих веж,
замилуюся на її красу
і молоду зіловую росу.

Але сьогодні неспокійний день
у затривоженім саду гуляють тіні,
урвалась стьожка соняшних пісень,
і вже раз-по-раз із небесних лиць
злітають довгі леза блискавиць.

І, як завжди, до неї я прийшов,
любов приніс,
але троянди у саду вже не знайшов.
Хтось дико вирвав, разом з корінцем
і геть поніс,
щоб посадити десь у власний сад.

І сумно за трояндою мені,
і плаче дощ, товчється по вікні.

1951

СОВІСТЬ

Хтось душу топче брудними ногами,
і кличеш ти мене іздалека,
ніч дотліває блудними вогнями
така вогка.

А мені що? — Лиш гнів
і ще хіба — ти!

Дощ розболотив пил на сірих стінах
і чорні стрічки розмочив доріг,
і я дійшов, і станув на колінах —
ступити не посмію на поріг.

Порвати все, знівечити і жити
так кличе совісти німий порив . . .
і хочеться тобі мене любити,
мене, що ще й комашки не убив?

І топчуть душу брудними ногами,
і я зневажений, і весь гор'ю.
Ніч не дотліє блудними вогнями,
як сили я в собі знайду і вб'ю!

1957

МІЖ ІНШИМ

Між іншим,
дехто любить собак,
різних звірят т. зв. „пет“.
Живе на землі і хробак,
ет...
хоч і не треба.

В лісі — дерева похвал ждуть.
А ось
кучерявиться синява неба.
Люди? — Кожний прославляє щось;
живе і поет,
ет...
хоч і не треба.

Є такі, що славлять кохання
найчесотнішим квітом буття.
Мужі пеани жінкам — жінки мужам
пеани і... ще дещо.
Так річ ця ведеться невпинно.
Ну, а я?
Я — хвалю життя,
людино!

1956

СВІТ ОКОМ ХРОБАКА

...the worm's eye point of view...

Ernie Pyle

Світ оком хробака сучасні мірять,
Всмоктавшись в сок землі,
І
Пахучим гронам юности не вірять,
Для юности вони ще замалі,
Хоч вирости уже.

ЧОРНИЙ ТРИПТИХ — їм ідеал;
Мужчини і жінки з червоними устами,
Зіпершись на дороговкази із чашками
Порожніми — це виплід їх зіяння
І дивозори вчасного конання.

Не йдять! — Кричать сучасники.
Така
Програма наша. Закривайте двері!
... світ оком хробака.

А навкруги лиш просторинь ясна,
І стільки див творити було б можна,
Заслухавшись, як осінь йде вельможна
І парості весни уже несе.

Будись, сучаснику, з весною зрій,
Нехай росте, міцніє голос твій,
Цеглину за цеглиною клади свій труд

І визбувайся вчасно всіх маруд,
А то майбутність снасть усю твою
Осудить як “The worm’s eye point of view!”

1957

ДЕКАМЕРОН

Люди веслами гребуть до правди,
хоч такі далекі береги,
але хто гребців тих покарав би,
як нікому дійсність берегти.
І пливе туди за човном човен,
води тихі — а гребти трудніш,
почувань не треба, нині кожен
легко виміняє їх за гріш.

ДЖІОВАННІ БОКАЧЧІО

сіті почувань зіп'яв;
друже, пробач, йому —
сон надихав стьожками уяв.

Із уст від пошесті втіклич
знайомих — народилися ночі
д е к а м е р о н!
Справедливість — заслонені очі
статуї. Стьожка — сон!
Іронія, не жаль.

ДЕТАЛЬ:

Десять тисяч разів ложена
принцеса. Ї невинність і мужа
одне віддано, друге дано
а перед тим дев'ять мужів . . .

Таким є життя,
кожна панно!

1957

ЛІХТАР

Він придорожній ліхтар.
Людям служити — його
надії.
А з ним вітаються п'яниці,
собаки і повії.

Він світло минулих днів,
сучасним ліхтарів не треба. —
Бони ракетами мчать
шляхами неба.

Попеліють в просторах,
мовчать.
І тільки . . .

. . . тільки на вежі годинник
смертним б'є,
що лиш геній
безсмертним є.

1956

ЕТЮД

Пальцем на фортепіяні вистукував дурак
Душі своєї весь убогий зміст;
Відкритий рот у захваті телячім
І залишки засохлої слини,
І все, його неграмотне обличчя
У пам'яті моїй стоять і досі.
І звуки непов'язані і дикі,
Народжені з нахабного насилля,
Над інструментом, дурака отого,
Нагадують мені щораз; як дуже
Далеко ще людині до культури.

1957

ЛИСТЯ

Утоптаний щоденним тупом ніг,
лежить кругом асфальт широкоплечий,
А понад містом вечір кволий ліг,
І вітер котить череди овечі
Левад блакитних одсвіт заступить.
Червоне листя — золотиста нить —
Переплітає висохлим узором,
І листя, відорвавшись, летить.

Рвуть береги життя широкі ріки,
Навіки славна млістю спіє ніч,
І п'ють вино загублені, мов ліки,
І ще якась пуста ведеться річ.
В будівлях, що розвішали неони,
Суглубуваті ходять епігони,
Дівчата в синіх і тісних штанях;
Наслухують, гарячі і піднеслі,
Як просторінь і душі їх полонить
В корчах собачих звуків **Elvis Presley**.

Вглядається і листя, і летить
На шуми міста, що життям кипить.

Чогось шукаєш, а не те знайдеш.
І тільки листя жовте все те саме
Злагіднює нові набулi рани,
І осінь в ніч торжественно несе . . .

1956

МАСКА

Тут нині баль!
Гуляють . . .
із масок сміх, із масок жаль,
лиш очі,
непосидющі очі,
чогось шукають.

Жіночі талії під потиском руки
дрижать, бажають . . .
і грає Дон-Гозе,
і тут, і там гуляють,
але чие ж за маскою лице?
Чи відгадають? . .
Ні, не везе,
так надзвичайно грає Дон-Гозе
і те, і це.

За маскою є і ТВОЄ лице,
а можна б і без маски;
тому, що усміх, сльози, гнів,
кохання ласки,
і дощ порожніх слів
все це лиш маска,
маска тих жахів,
які живуть життям
в живому тілі.

1959

ЗАМІСТЬ БАЛАЧКИ

Чи багато сказав я?
Мало!
Сьогодні змішалися мови
тобі і мені,
і хто зна, хто говорить,
і на мові якій.
Ти вважаєш, що скажеш вдало,
бо думок твоїх — рій;
та . . . на мові якій?

1957

ПОЕМИ

СИНІ БУДІВЛІ

Високо і низько тіні
завелись у місті моїх з'яв.
І ростуть будівлі сині,
розмальовані життям уяв.
Думається, як же їм спинитись
бо хотіти міцно — значить жить,
і за що цій хмарі зачепитись,
що по небі сірому біжить?
Холодно так бути самотою
і будівлі сині в ніч нести,
і клубок ниток, що їх мотаю,
не торкає білих рук мети.

— — — — —

Перша ніч до АЗІЇ несеться
милями нетоптаних доріг;
мільйони ненагрітих хиж,
голосом могутнім відозветься
їхній крик, вціпившись за поріг:

РИЖ:

І риж,
і риж,
і риж,
і риж!!!

Білих днів і чорних механізмів
піввідкриті пащі і вогні;
сірі лави, що обличчя грізні,
жовті лави, що вони сумні
вигаслі, м'ятежні, юродиві
і байдужі. Їм будівлі сині
це топтати безконечні дні,

де пахуча смерть головки-маки,
де в болото піт тече на ниві,
де солдати ватяні рубахи
і багнети сталеві несуть,
ведені під орлим зором Тунга
в смерть для життя тих хиж,
де крики: РИЖ!
І риж,
і риж!!!

ПЕКІН!

Сталь вариться, везуть чавун,
і біла кров біжить по чорних жилах,
На елеваторі будується повзун,
що завтра смерть плюватиме з горла!

ПЕКІН!

У комбезонах скрізь робітники,
і усміх скіснооких сталеварів,
бо в їх руках і міць, і творчість сил,
і ще мета небачених причалів.

ПЕКІН!

А завтра хід у простори і час
на пробу маятником сил покличе,
і завтра хід у простори тих мас
затопче кулі зморщене обличчя.
На океани впливуть морці,
що досі ждуть догідливих моментів,
і харкнуть кров, зударившись борці,
на гранях всіх можливих континентів.

ПЕКІН!

Там тіні Таі Тсунга, Таі Тсу
і Джінгіс Хана незабута причта,
і дивиться цей маятник часу
на Будди втомлене, сліпе обличчя.
Манджурія!
Ветнам!
Корея!

РИЖ!

І сонце піднімається на виш.

... у місті з'яв гуляють тихі тіні,
ростуть будівлі сині,
кінчиться ніч, темноти унісон,
СОН...

— — — — —
Друга ніч — і знов будівлі сині;
блідне в пристанях світляний лан,
хтось несе на атлантійській спині
залишки ЕВРОПИ на екран.
Писана мережами кордонів,
вік доживших націй і культур,
з Гегелівських кормлена законів
і жорстоких Ніцшівських натур.
Де недавно змила кров семітів
тіні свастика на плечах столиць,
де рясніють ряси єзуїтів —
тихо гупають сотні милиць,
де німіють строгі вежі храмів
і блукає венеційська ніч,
там, де герб родів при кожній брамі
і ремісників ведеться річ.
Вже сьогодні важко упізнати —
дикий зойк розбомблених руїн:
НАТО
НАТО
НАТО!!!
Зиркає з-за європейських стін
на:

ХАОС,
прихильности, ділеми,
РИМ, БЕРЛІН, ПАРИЖ, ЖЕНЕВУ,
SOS!
і CARE тим, що хочуть
і не мають.
Америка — долари всім!
І коли в роз'єднаній Європі
нафти висохне останнє джерело —
поможе — хто?

ХАОС чи НАТО?
...і очі звернені вже на Суез,
де блиск жидівських і арабських лез,
і на ОН!

Будівлі сині, ну, куди тепер?
СССР?
Невже ж тут
можна забути кров угорських лав
на вулицях пролиту Будапешту?
Буде гроза!

— — — — —
Третя ніч здіймає сині руки
понад білий і над чорний люд;
десь тромбонів горла гублять звуки
з мідяних і довгих блюд.
Кожна друга зиркає з бульварів
на каліпсо хвора голова
rock & roll лунає з хриплих барів,
хіть терзає юних полова.
Суми множать біржу із Волл-стріту
і регочуть ситі черева;
множать лихву старого завіту,
всяких кланів плодить черва.
І все демократія!
І добре серце всім народам світу,
що не розуміють.

Об'єднані нації,
професійні організації,
компанії і кооперації,
демократія багатим,
демократія бідним,
демократія злочинцям,
демократія шпіонам,
демократія ВСІМ!

Будівлі сині — радощів насіння,
конвеєр мчить, продукція, хотіння,

горять заводи велетенським зривом
... і телевізора безглузде белькотіння,
дурні балачки за нагрітим пивом.
Новий солдат — в шоломі паперовім
і на підметках гумових іде;
лунають дзвінко мідяні тромбони
а ти чого шукаєш тут і де?
Єдина міць іще — морська піхота,
тут гарт залізний вояка, охота,
але щоби потуги міць була —
народу цілого потрібно:
ГНІВ:

... на думці спогад:
багато непотрібних жертв
поніс народ цей простий і добрячий,
чи пам'ятаєте Pearl Harbor,
Pearl Harbor,
Pearl Harbor! !!!
чи має повторитися Pearl Harbor,
щоби народ збудити,
силу, гнів
і ЧИН?

— — — — —

ФІНАЛ!

Із бурі, що гряде, плем'я нових людей
підніме прапори зів'ялих ідеалів.
Кожен шукатиме нових причалів!
А будівничі — нові будівлі піднесуть
з руїн прийдешніх бурі світової.
В БУДІВЛЯХ СИНІХ ЛЮДИ ЗАЖИВУТЬ!
І на сторожах прав сміливі стануть вої.
І бути радощам, і залунає сміх,
і кожна переродиться країна;
на попелищах підніметься перша всіх
із-під руїн могутня
УКРАЇНА!

1957

ПРИМХА

Мій вік шалений
Ракетних пострілів і сателітів;
У час, як атомні гуляють ядра —
Я шум дерев кохаю!

Дні
Колишуть осінь десь на високоствах,
І листя приязно мене вітає
Останнім подихом, вмираючи, з дерев.
Я синіх гір далінь вітаю зором
З старої вежі, що отам, за містом,
Забута спить... колише в снах минуле,
Я — примха!

... ворухиться життя, гуляють темпа,
Мій вік шалений, незабутній вік,
До міжпланетних просторів вже рветься,
І тільки я, згубивши часу лік,
Кохаю шум дерев...

Мене не манить блиск ясних неонів,
Ні час, який рахують на проценти,
Мене не манить мій шалений вік!
Між юрбами сучасних епігонів,
Що все ведуть якісь експерименти —
Для мене часу загубився лік.

— — — — —

Там струни цитри із кафе малого
Романс мені наспівують сумний —

Такі лагідні звуки;
... сивий волос —
Над цитрою, і музиканта сни
Враз оживають. Вмілою рукою
Розбуджені — в життя пливуть вони.
І майстра гра вітається зо мною,
І шум дерев, і листя навкруги;
І хочеться, щоб музиканти сни
Не снами, але дійсністю були.

Горять неони — мій шалений вік!
І сателіти мчать шляхами неба.
Я — чоловік,
Мені цього не треба!
Ось навкруги сумує пізня осінь —
Далека подруга минулої весни...
Я шум дерев кохаю, неба просинь
І музиканта сни.

1958

ПРОМИНАЮЧІ НАСТРОЇ

Така німотність у самотній хижі,
де ВЧОРА мре незаймане і тихе,
і сині гори в даліні ворожать
про вічність майстра.
І не линуть кроки
ніг людських на стежках отих забутих,
де успіх майстра і гіркі невдачі
гуляють тан, недіткнені ніким.

До мене тут говорять дикі трави,
що їх кохає юний легіт вітру
і власне серце, горде, як завжди.

І безліч свіч тоді засвітить небо,
і в сумерках зникають сині гори,
і тоскно від незвершених хотінь,
що там були, де залишилось місто,
вчорашній зойкіт і вчорашній сміх.
Між тріск машин і рев гудків — там далі
бліді щоразу виростають тіні —
їдять і п'ють, гуляють і п'яніють,
земних собі шукаючи утіх.
І стільки там химер і володінь
твердих доріг, нахабства і покори,
що їх тепер забрала далечінь! . .

— — — — —

Тоді уста шептали малинові
признання перші . . . В парку між алей

дерева зводили старечі брови,
і співом захлинався соловей.
Усе було, як пишеться у казці:
була царівна і відважний принц —
приносив він рамена повні ласки
і жмути жовтобілих розмарин.
Удвох вони ходили по алеях
і присягали вірність, що навсе,
чекали, що в зорянистих киреях
їм доля на долонях принесе
в дарунку щастя.
Але минули миті неблаганно,
і принц пішов солдатом на фронти,
ну, а царівна? Ех зрадлива панно,
за розкіш — принца проміняла ти.
І зараз ти не носиш розмаринів,
брязкальця лиш на шиї і руках,
заплутана у сірих лисів спини,
дрібочеш на високих каблучках.
І що тобі колишні признавання,
алеї парків, жмути розмарин;
і що тобі вояк якийсь без звання,
що був колись твоїм і звався принц?
А може він не вернеться ніколи,
а тут за ласки — золото дають;
нова царівні простелялась путь;
Ну, що ж,
коли забрала принца даль,
яка ж іще тут мова про мораль!
ДЕТАЛЬ:

Жовті трави, жовті квіти
і жовті дерева;
чорні птахи, чорні віти,
і чорні дерева.
Сині трупи, сині води,
сині дула д'горі;

сірі Ході, жовті Ході
і червоні зорі.
Гуляй, Ходя, стріляй, Ходя,
кривавить Корея;
жовті трави, жовті квіти
мов жовта кирея.
Мільйони,
трублять труби
і гарячі дула;
косять, косять кулемети —
пошукайте згуби!
Купи, купи тіл китайських,
косять скоростріли;
косих очей китайкою
ніхто не накриє.

Біжать турки,
і бельгійці,
і американці.
Атакують канадійці,
греки,
корейці;
вгорі птахи,
чорні птахи,
і рвуться гранати,
повзуть танки,
і базуки
вміють зустрічати.
Гуляй, Ходя, стріляй, Ходя,
умірай же, Ходя!
Міліони — міліонам
рижу дати годі . . .
І принц в зеленім комбензоні,
кругом здригається земля
від стрілів у фронтовій зоні.
А іздалля,
до нього прилітає давній спомин
немов у гості.

А він стоїть в чужих рядах солдатом,
стріляє до китайських лав,
і туга сумно в серці святом,
і вбиті горнуться до жовтих трав.
За боем бій,
вогненний буревій.

— — — — —

Така німотність у самотній хижі,
де ВЧОРА мре незаймане і тихе
і сині гори в даліні ворожать
про вічність майстра.
Самотній принц говорить з летом вітру
і заростають вже набуті рани
від зрад царівни і китайських куль.
Самотній принц. Йому не треба міста
де люди п'ють, гуляють і п'яніють,
земних собі шукаючи утіх.
Він розтоптав раненою ногою
царівни голосний розпусний сміх
і сам пішов до гір.

І власне серце, горде серце принца
гартує міць і вірить, твердо вірить
у справжнє ЗАВТРА.

1958

ЕКСПРЕС

Д. С. — присвячую

Летить експрес
і дихає вогнем,
і гуркотить вночі,
і туга там моя,
і буря.

Щораз, щораз
чудесний образ гасне,
далеко так
прекрасне.

І лише ніч
прожекторами віч
експрес у даль несе
навсе.

І блискавиць
мільйони лиць,
щораз, лише на мить,
протнуть експрес,
і він
мчить.

І туга моя там
по рейках мчить,
шукає дальніх брам
летить, летить.

Ех, серце, повне вщерть
гони, гони,
хотіло все чогось,

і все сміявся хтось.
Ну, хай собі вони,
а ти гони, гони,
забудь, прости усе,
експрес у даль несе,
тебе, м'ятежнику,
навсе.

І він все даліше мчить
горить, горить
вогнем минулих днів,
таких ясних вогнів,
що їх, немов на глум,
і чорний сум
в невідоме експрес
жене, мов пес.

І там не знаю чи,
життя ж таке чудне,
чи цілуватиме,
а, може, й там вітри
пошарпають, зітруть
і поженуть
у нову путь?

Вже нині долі зов
позичений немов
лиш на момент.

Немає ж того, що
всі люди звуть любов!

Немає срібних лент,
що з вітром гомонять,
ех, якби наділлять
із серця всім того,
що справді є любов,
що ось із вітром мчить
і тихо гомонить
і журиться немов.

Летить експрес
і дихає вогнем,
і гуркотить вночі,
і туга там моя,
і буря.

1958

ВОГНИК

Вогник горить.
Іздаля він проколює мить,
крізь темноту, що мокрим рядном
понад містом лежить, за вікном.
Він існує, тремтить,
не заспить;
він маленька частиночка Я —
моя.
Накликає, зове,
так приманливо навстріч плыве
і тікає кудись,
лише д'ньому якбудь приблизись.
Не вхопить,
не зловити його — відбіжить,
не дістати його з темряви,
де дощі у танку завелись
з вітру посвистом; де тяготить
блискавками подрапана вись.

Гей же, вогнику мій, полохливий,
іржавенький такий, соромливий,
і куди ж ти мене заведеш?
І чого ти тремтиш-утікаєш,
і не гаснеш, а далі триваєш,
і мене безнастанно зовеш?
На провулках, де сутінки сині
утікаєш, як вчора і нині
із моїх затривожених снів.

Тануть привиди чорні і білі,
і дріжки пробігають по тілі
мов уривки загублених днів...
... крізь сльоту, за тобою в погоні
я простягнені бачу долоні
і лице із перлинами сліз.
А ще велетень бачу закутий
гоїть рани, в кайданах набуті,
а звірок, що до нього підліз,
люто гавкає, скаче, кусає,
вже тічня їх зійшлась, не пускає
великана залізний ланцюг.
А ті гавкають все і кусають,
бо закутий є велетень, знають,
що йому не збороти катюг,
Потім курява, коні і коні,
колісниці у дикому гоні,
і атаки грізний буревій.
Далі місто якесь у болоті,
землянисті рубахи у поті,
і запеклий провадиться бій;
дикий посвист — і рвуться шрапнелі,
і такі ж землянисті шинелі
по болоті біжать на прорив...
Вогник, вогник, куди він втікає,
губить простір... . . . І привид зникає,
та не вогник... . . . хтось ніч отворив
і навстріч мені знову дівочі,
і заплакані дивляться очі,
і мене закликають без слів.
Я провулками йду і байдуже
перескакую чорні калюжі
попри безліч прохожих голів.
І черпаю я ніч у темноті,
і в моєму просохлому роті
лише стогін гіркий зціпенів.
Дух закутий, як ВЕЛЕТЕНЬ рветься
і за вогником далі несеться

на кладовище вмерлих вогнів,
де були колись радощі, жалі,
продавались на оргіях кралі,
до яких я молився колись.
Це з мого минулого кроків
наче вирвав хто пригорщу років
і жбурнув на смітник сміючись.
І тому на провулках блукаю,
і лиш вогника вірного маю,
що мене через ночі веде.
І до нього все тягнуться руки,
та зловити його серед муки
моїх споминів важко буде.

— — — — —

Із провулків німих
довгі тіні зійшлись,
і як слів гомін втих
вже розбіглись кудись.
Знову спокій наліг,
відірвався від стін;
ось і вогник побіг
я йому навздогін.
Може радощів мить,
там, де ласки долонь,
може, там залетить
мій м'ятежний вогонь.
І несеться шосе
за міста, за ліси
заплітає, несе
вогняні пояси.
На галявині — зір
відшукає перстам
тіні загублених вір,
давні зустрічі там.
Щоб діткнутися знов
до твоїх юних рук,
щоб колишніх розмов
повторився ще звук.

Ось галявина, ліс
де стрічалися ми,
між беріз-занавіс
мох стелив килими.
Мов килими цей мох —
тут я ласки збирав,
доторкались ми вдвох
до недіткнених трав.
Не ховай же лиця
ти прибіг — подивись;
вже галявина ця
не така, як колись.
Лиш консервні бляшки
недоїджених страв
і порожні пляшки
виглядають із трав.
Потемнів небозвід,
зірвавсь вогник нерад,
і побіг йому вслід
я до міста назад.

Я спішу, я біжу
в горлі сухо, хоч дощ цяпотить
і всередині все горить,
все горить!
Доторкнуся — пече,
вогник тут,
вогник там
все біжить — не втече!
Здожену,
придавлю,
затопчу!
Не веди,
не веди мене, вогнику, в сни!
Кожний кут,
з усіх брам
виглядає забутого мить
і болить...

так болить . . .
Стільки мук
і розлук,
і твоїх білих пелюсток-рук,
і твоїх дрібних сліз,
тіні білих беріз
із-за літ,
давніх днів
віддзвонів.
А дерева шумлять
і . . . з дощем шепотять:
не буде тобі днів
давніх тих віддзвонів,
не буде навіть снів!
Лише ніч,
лише ніч,
лише вогник навстріч . . .
І сльота
заклята!

— — — — —

Чорне місто лежить,
чорне місто за вікнами спить.
Білі ранки не знають погонь,
їх не зве загадковий вогонь.
Зрожевіли будівель вершки,
ген за обрієм сірі дашки
засвітилися під щебіт пісень,
повертається день.
Вогник далі горить,
він і вдень не заспить,
він маленька частиночка Я —
моя.
І ніколи мені він не згасне,
бо життя є прекрасне!

1960

ПОЕМА ЖИТТЯ

Так радісно змагатися самотнім,
пізнавши труд, із каменю твердого
витесувати власний твір годин.
Реклямний блиск розсипаний довкола
на тротуарах, дивиться в калюжі,
немов до зеркал із німих вітрин.
І різні барви дружнім переливом
навстріч ярих очей автомашини
біжать вітатися на чорному шосе.
І щораз ближче погляди людини
розпізнають знайомий вид і форми,
що часто бачені, назустріч шлях несе.

Не тільки гін подій, не тільки люди,
не тільки крик плякатів і вітрин;
щолиш недавно розривались груди,
хотілось зупинити біг годин,
хотілось покінчити всі недачі
і гнатись геть, пробити твердість стель,
колеса в даль відносили неначе
мене до диких, неприступних скель.
Де моря регіт на прибій,
де зводить бій
удар води і чорний камінь,
там з височин
у прірву задивились очі —
ще крок
і розпізнаєш самоте, що
ще залишилось в таїні.

Така безтямна велич, зупинися,
послухай шум, дивися на прибій
там в глибині, як і в тобі клекоче
нестримна снага, буревій.
Ще крок,
в долину душ відкріє двері
отрок,
пізнаєш всесвіт.

* * *

Але дорогу заступають тіні,
і гуркіт хвиль вмовкає іздала,
провалля зупинилися камінні
і наче відозвалася земля.

* * *

Тепер людина зустрічає тіні
від диких скель; за містом, на горі
вони лягають зламом довгих ліній,
долину душ сторожать до зорі.
Об скелі б'ється неспокійне море,
і біла піна чорний камінь п'є;
хто вхід йому в долину душ отворить —
тривожне серце безконечно б'є.

ЛЮДИНА:

Хто отворить двері
в долину душ?

ПЕРША ТІНЬ:

Долина душ — таїна. Це власна совість,
а ми сторожа і твоя свідомість,
судді твоїх хотінь,
і ти, як ми, є тінь.

ТРЕТЯ ТІНЬ:

Не тінь, а маска, він іще і с н у є,
тому шукає шлях в долину душ,
над ним панує
хаос вражінь,
він маска, а не тінь.

ЛЮДИНА:

Дозвольте на питання,
а ви хіба сторожа існування?

ДРУГА ТІНЬ:

Ми вічність. Вічність, як і ми,
дорога твоїх діл. Вернися
і на долину душ ступити не посмії!

ЛЮДИНА:

Хто дав вам голос?

ТРЕТЯ ТІНЬ:

Наш голос — це твій розум,
ти сам закриєш вхід в долину душ.

ЛЮДИНА:

Я хочу в дзеркало минулого дивитись,
та кроків бачити своїх не смію,
коли ж скидаю маску між юрбою,
я чую регіт лиш кругом,
юрби вміють
лиш масці поклонитись.

ПЕРША ТІНЬ:

Ти піднеси минулого завісу
і сміливо назустріч дням іди,
вернись до міста, що світла розвісить,
тебе вітаючи. І приведи
на суд свій власний чин.

ТРЕТЯ ТІНЬ:

Поклонів не шукай, в долині душ
поклін — це вічна ніч.

ЛЮДИНА:

А маска?

ДРУГА ТІНЬ:

Нехай згорить, підніме попіл вітер
і понесе до моря, і тоді
ти зрозумієш дійсність і знайдеш
кусочок щастя.

ЛЮДИНА:

Не час, не час мені в долину душ;
я зрозумів, прийдеться перейти

крізь біль і сміх
богато ще небачених доріг.

ДРУГА ТІНЬ:

З тобою завжди буде власна тінь.

... від диких скель вертається людина
назад до міста, ще росте темнота,
іздалека лиш зайчики світел.
Біжить шосе попід колеса знову,
видніють вже будівель сірі взори,
і з радіо чужу знов чути мову —
співак знайомий:

*"don't know much about the science books,
don't know much about the French I took"*

... і думка, вже свідомо, надлітає:
„оцей, хоч признається, що не знає“...

* * *

Назустріч дивляться дівочі очі,
і час минає швидко, як завжди,
тече вино і скло об скло цокоче,
і музика доноситься сюди.
І кожний крок — чиясь життя поема,
і кожний сміх, це може болю крик,
і тає ніч,
і новий день здійсмається навстріч.
За мною тінь,
я звик.

1960

ПЕРЕКЛАДИ

З ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

... **Кокін Шу** (Оди Старинні і Нові) — збірник японських поезій, писаних переважно стилем „танка“ і зібраних чотирьома японськими поетами: Кі-но-Тсураюкі, Кі-но-Томонарі, Охікомо-но-Мітсуне і Мібу-но-Тадаміне около 905 року, тобто з початком X. століття. Збірник **Кокін Шу** — це перший збірник із серії збірників **Ні-Джу-Ічі Дай Шу** (Антологія двадцяти і одного панувань), які врешті створили цілість в японській літературі в 15-тій стол.

Шуї Шу — один із збірників **Ні-Джу-Ічі Дай Шу**. Японські імена над перекладами „танка“ — поезіями, це імена японських поетів і поетес, що ввійшли до збірників, за винятком поезій невідомих авторів.

Гіаку-Нін-Ішшу (Сто Пісень Сотні Поетів) — подібний збірник японських поезій. Одні джерела твердять, що вони були зібрані поетом Теїка Кійо в 13-ому столітті, Див. *Encyclopaedia Britannica*, Vol. 12, p. 958, другі ж кажуть мовляв вони були зібрані придворним ученим-поетом Фуджівара-но-Садае, Див. *Encyclopedia of Literature*, Shipley, p. 638.

Маньйо-шу — подібний японський збірник.

З КИТАЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Аї Чінг — походить із провінції Кванг-тунг, глибоко на півдні Китаю. Він закінчив студії малярства у Франції. Після повороту на батьківщину проживає на півночі Китаю і хоч погляд його звернений на південь, кожний рядок його поезії дихає природою і злиднями піскуватої півночі. За винятком поета **Тіен Чіен-а** він є найбільшим поетом, якого зродила китайська громадянська війна. Його найкращий твір це: „Чоловік, який згинув другий раз“. Сам він вважає, що його творчість зазнала впливів Маяковського, Вергарна і маляра Ван Гога, хоч так насправді не є. Найбільше **Аї Чінг**-ового серця знайдемо в перекладений даліше поемі „Сурмач“.

Тіен Чіен — геніальний китайський поет часів громадянської війни в Китаї. Він створив зовсім новий стиль у китайській поезії. Вен Уї-туо називав його „барабанщиком нової доби“ тому, що ритміка рядків його поезій нагадує гуркіт барабанів. У 1936 році друковано дві збірки його поезій: „Ще не прийшов ранок“ і „Китайські баляди“.

Тао Юан-Мінг (372?—427) — китайський поет, якого зродив упадок династії Хань. Точний рік його народження невідомий, а вславився він у китайській поезії великою любов'ю до хризантем. Він так любив хризантеми, що навіть сьогодні, більше як 1500 років від його смерті, неможливо, щоб китаєць, дивлячись на кущ хризантем, не вимовив його імені.

З ІНДІЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Рабіндранат Тагор (1861—1941) — індійський поет, народився в Калькуті 6. травня 1861 року. Освіту здобуває Тагор в Індії приватно, потім їде на студії права до Англії в 1877 р., але скоро повертається додому і дописує, ще зовсім молоденький, до бенгальських журналів. У 1901 році він закладає славетну школу Сантінікетан у Бальпурі, коло Калькуті, а в 1913 році стає лауреатом Нобелівської премії. Помер 7. серпня 1941 року.

ІЗ ШВЕДСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Вернер Ф. Гайденстам (1859—1940), визначний шведський поет і письменник, лауреат Нобеля. Видав три збірки поезій і низку прозових творів, між ними відома національна епопея „Каролінерна“ про Карла XII шведського.

ІЗ ЯПОНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ
КОКІН ШУ

ГІТОМАРО

Думи мої з човном
За островами мчать
У ранковій імлі.
Від пристані Акаші, —
Тьм'яно, тьм'яно!

ПАНІ ЕГУЧІ

Якщо б життя і смерть
Були
Залежні від наших хотінь
Чим була б гіркота розлуки?

КІ НО АКАМІНЕ

Думається: кохана
Надійшла,
До літом вкритих гір
Бо ж зозуля
Голосніше кричить.

ОНО-НО-КОМАШІ

Квіт, що в'яне
Без того, щоб розцвісти,
Є квітом
Серця людини
На цьому світі.

НЕВІДОМИЙ АВТОР

I

Зозуле,
Тому, що сіл, де ти співаєш
Так багато,
Я чужий тобі навіть тоді,
Коли розцвітає моє кохання

II

Весь час плекаючи надію,
Що ми зустрінємось,
В снах —
Я проводжу всю ніч
І не можу заснути.

III

Коли приходить світання
Із своїм блим-блим
Сходячого сонця —
Як боляче помагати собі
Вбирати одержу!

IV

Щоб лиш можна було зачути,
Що старість надходить —
Можна б засунути засув на дверях,
Відповісти: Нісмає вдома!
І відмовитись зустрічати її.

НЕВІДОМИЙ АВТОР

Кажуть, що існує
Тихе плесо ставка
І посеред виру, —
Чому ж його немає у вирі кохання?

Якби можна було
Віддати взаміну життя
За кохання,
Легкою була б смерть!

Як лід, що тає,
Коли надходить весна,
І доріжки-сліду не лишає
Хай тає серце до мене твоє.

Чи може світ цей
Із правіків
Був завжди таким сумним,
А чи може таким лиш здається
Мені?

ОНО-НО-ЙОШКІ

Моя любов —
Немов трави,
Що заховані глибоко в горах,
І хоч їх повнота зростає,
Немає нікого, хто це знає.

ФУДЖІВАРА-НО-ТОШІЮКІ

Навіть якщо не видно ще оком
Що осінь надходить,
Я вже затривожений
Гомоном вітру!

ШУЇ ШУ

ГІТОМАРО

Коли
Я стаю напроти, дивлюся
На рефлексію, що в глибинах
Мойого чистого люстра;
Це дає мені враження зустрічі
З незнайомим старим джентлменом.

НАКАТСУКАСА

Коли б не спів дзвінкий
Солов'їний —
Як знав би прихід весни
Гірський хутір,
Де ще сніг не щез?

ОНАКАТОМІ ЙОШІНОБУ

Олень, що живе
Серед вічно зелених гір
Де немає осінного листя,
Знає, що осінь прийшла,
Лише власний почувши рев.

МІНАМОТО-НО-ШІГЕЮКІ

Врешті прийшла зима
І до моєї хатини,
Що в країні Тсу,
І лежить захована
Серед тремтливого листя.

ГІАКУ-НІН-ІШШУ

ПРИНЦЕСА ШОКУ

Я чула, лиш на лик
Життя урвалась мить;
То ж мій таємний крик
Нехай мовчить.

ПАНІ ГОРІКАВА

Як можна певним бути,
Що біль — кохання суть?
Щоранку всі думки
Мов кучері тонкі.

ФУДЖІВАРА-НО-МІЧІНОБУ

Загине день і знов
Я знаю, ніч злетить . . .
Рань ненавиджу, бо
Примусить йти.

ПАНІ САНУКІ

Немов великий камінь далеко на морі,
Що мокрий від зударів хвиль в самоті
Незнаючи мужа — мій рукав
Не висох ще навіть на мить.

МАНЬЮ ШУ

ОТОМО НО ТАБИТО

Сидіти мовчки
І виглядати розумно
Ніяк не зрівняєш із:
Пити саке
І свавільно кричати собі.

ПАНІ ІЗ САКАНОЕ

Це, інші люди,
Нас розлучили
Прийди, мій пане!
Не слухай
Слів людських кинених між нас!
І серце думає
Який чудесний ти
Мов бистра річка,
Де хоч кладуть одну по одній гать
Вона проб'є їх всіх.

ЯКАМОЧІ

Пригоди в снах
Такі сумні!
Пробудишся і диво;
Намацуєш кругом —
І не знаходить дотику рука.

СВЯЩЕНИК ГАКУТСУ

Сосно, що стоїш
При каміннім домі
Коли дивлюсь на тебе
Це так мов бачити віч-на-віч
Людей минулих літ.

АНОНІМНЕ

Вирвавшись з тюрми-зими,
Коли надходить весна
Світанками,
Падає біла роса:

Ввечорі
Тумани
В долині Гатсу-се,
А між галуззям
Співає соловій.

А ви, крикливі чайки,
На річці Сао
І як це так,
Що вам хоч беріг дорогий
Злітаєте все далі на ріку?

ІЗ КИТАЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

АІ ЧІНГ

СУРМАЧ

Кажуть, що долі нема в сурмача, тільки
зlidні і горе.
Він дише на мідну шкіру сурми
і чистить її.
І врешті, коли він зливає кров співом
у груди сурми,
Жовтим й блідим є обличчя його тоді.
Є такі, що убого ночують на простій соломі,
Є такі, що аж надто знеможені, завжди
понури,
Є такі, що у сірих ідуть уніформах.
І між ними є він, щоб будитися першим.

I

Дивне пробудження й'го;
Наче вражений тим, що чомусь повернулося
сонце,
Кінчає він сон.
Чому це?
Колеса колісниці ранку біжать попри нього,
Гуркотять в далечінь.

Відкриває повіки.
При світлі жарівки, що ніколи не гасне вночі,
Він бачить сурму, що висить над ним.
Здивований, втішений потім,
Він бачить блискучу коханку.
В дні такі
Він докраю закоханий в неї.

Так принадно —
Блищить її тіло струнке
Залізним здоров'ям,
Шовкові, червоні кутаси
Прикрашують стрункість її.

Він підводиться серед соломи,
Скарг не чути, що ніч недоспав.
Обмотками ноги обмотує,
Обличчя зливає водою холодною,
Зорить на друзів, що хроплять у сні,
І руки назустріч сурмі простягає.

Надворі все в темноті.
Ще ранок не примчав.
Лише бажанням ранку
Розбуджений він став.
І він іде на кручу,
І там стоїть в чеканні,
І там глядить на чудо: на ранку поворот.
Звиває ніч широкі, загадкові шати
І гаснуть тисячі стомлених зір...

Світання! Мистецька наречена ранку,
Що мчить в златоколесій колісниці
Здалека, з другого кінця землі.
І світ її вітає
Прапорами на Сході.
Дивись!
Між небом і землею звершилось врочисте
весілля!

II

Тепер він підносить
Під блакитним, ясным небозводом
До уст мідяну сурму,
І сурмить.

Сурма ковтає свіжий воздух піль.
І, вдячний,
Він полям сурмить пісню бадьору.
Закоханий в ранок шумливий
Він сурмить — ранкову зорю —
І звуки летять в далечінь.

І все, що на світі
У власних щасті і славі,
Вітає цей клич . . .

Розбудились ліси,
Розспівалися птиці,
Накликають ріки
Коней напувати.
І будяться села,
Понад берегами селянки ідуть,
І люди в сірих уніформах,
В одержі світла, виходять з своїх
невигідних квартир,
І ходять сюди і туди . . .

Він залишає кручу
І в натовпі зникає.
Відспівав вже ранкову зорю
І викликав солдатів на сніданок.
Вже й сонце величає
Займає небозвід
І викликає всіх їх . . .

III

Продовжається шлях
До — мети, що не кінчиться — неба.
Продовжається шлях
Мільйонами топтаний ніг,
Слід коліс — ворог гязі густої.

Продовжається шлях,
В'яже разом розсипані села.
Продовжається шлях,
Вгору пнеться, в долину біжить,
А тепер
Він увесь позолочений сонцем.
І сурмач
Він маршує на славу сонця,
Маршовий все висурмлює клич.
Безнастанний і дужий спів
Вилітає з сурми золотої.

IV

Сірі цятки людей
Розсипаються широко полем,
Де на спинах левад
Безконечна зелена трава,
Мов божественний вівтар.
Ти послухай, заглушливий гурк,
Грім зродився на краєчку неба.
Ми ж вдихаємо пахощі трав і землі.
Запах диму приносить далінь.
Ми в окопах проводимо зими,
Наказів спокійно ждучи,
Наче мати, що родить і все
На дитя терпеливо чекає.
Наші груди і наші серця
Загорілись великим коханням.

І зближаємось ми до кінця,
Що його для нас час приготувив,
І готовимось.
І бажає з нас кожний бажання святе
Заслужити на смерть серед слави
на полі бою!

V

Почалася жорстока війна:
Безліч дужих солдатів,
Багнети пестить зайчиками сонце,
Піднялися з окопів,
Почалася атака,
На тремтячих летять ворогів.
Смертні крики прорізують вись!
Вже ніколи не буде маршів,
Ні бігу поривчастого ніг.
І сурмач
Устами надхненний життя,
Несамовито
В хвилину смерти власної сурмив.
Його голос сильніший за всі,
Його голос найкращий від всіх,
Він надхнений життям і молитву веде
перемоги
І в цей мент куля груди і серце
пробиває його.
Тихо впав —
І ніхто не побачив, як падав
На землю, що її він кохав понад все,
В його руці
Все ж затиснена трубка.
На гладенькій поверхні сурми
Відзеркалилась кров юнака
І обличчя його бліде.
Відзеркалились теж
Буревійна атака солдатів,
Їх гартований бій,
Їх замучені коні,
Їхні бистрі тачанки.
Сонце, сонце
Мерехтить на поверхні сурми.
Чуєте,
Ще співає сурма . . .

СНІГ НАД КИТАЄМ

Сніг над Китаєм,
Холод кує Китай...

Вітер — старуха повна скарг
Близько іде за плічми,
Пазурі простягає,
За одержу скубе з усіх сил
І слова її старі, як земля —
Безнастанна журба.

Із лісів
Двоколісницї тягнуть свої,
Надходять китайські селяни,
У шапках шерстяних.
І куди ж вони хочуть зайти?

І говорю до них: — Як і ви,
Я із простих селян;
Як і ваші обличчя — мое
Все пооране болем.
І так добре я знаю
Місяці чорноробі, роки,
Де люди живуть на полях,
Найважчі проводячи дні.

Ні, від вас не щасливіший я
— Все пливу серед хвиль буття
І повинь страждань нераз
Зовсім проглинала мене.

Вигнанцем і по келіях тюрем
Моя юність найкраща пройшла
І життя,
Як і ваше — моє
Повне горя.

Сніг над Китаєм,
Холод кує Китай . . .

І вниз рікою в сніговійну ніч
Малий, оливний блимає ліхтарик
В судні розхитаному з парусом
брудним.
А над ліхтариком чоло схиливши
Хто там сидить?

О, ти,
Брудна, простоволоса, юна жінко,
Чи це твій теплий дім,
Колиба радісна, чи затишок житла
Яке нахабно спопелив напасник?
У ніч таку,
Як ти опіку загубила мужа
Терором смерти сміялись над
тобою,
Безнастанно,
Ворожі багнети.

Ех, в ніч таку холодну
Багато матерей
Все корчаться у несвоїх домах,
Немов чужинці на своїй землі.
Не знають,
Куди їх понесуть колеса завтра.
Доля Китаю
Непевна, як і їх.

Сніг над Китаєм,
Холод кує Китай . . .

І всюди там, де сніг крізь
довгу ніч,
Лежить земля пошарпана війною
І тихих хліборобів тисячі
Живуть в селі, що назване РОЗПУКА.
Їх скот розграблено,
Потоптано поля і риж,
І над проголоднілою землею
На чорне дивлячися небо
Вони тремтючі все підносять руки
І просять ласки.

Ех, біль і горе Китаю,
Нескінчені, як сніговійна ніч.

Сніг над Китаєм,
Холод кує Китай . . .

О, Китай,
В цю чорну ніч,
Чи зможуть мої бліді рядки
Дати тобі хоч трохи тепла?

БІЛЬШЕ ЯК СТО

Більше як сто їх —
Ідуть хлібороби,
Прокляттям гартовані,
Мелянхолійні.

Ворог
Чи візьме у полон
Крісів більше як сто;
Не впадуть вони.

Хліборобські серця
Ідуть...

Жаль
Геть...

Кричать:
Там на снігу, де ще гаряча кров.
Хліборобські серця
Ідуть.
Горить зоря!

Їх списи
Похилені вперед
При авангарді
Стяг.

Діти, жінки, всі вони
Ідуть, ідуть...

„Не лякайтесь вогнів,
Ні смерти.

Ми на дорозі шукань
Нових доріг . . . “

Більше як сто їх —
Хліборобів.
Ідуть, ідуть
Один при однім, як сталь . . .

Вже не падає сніг,
Всі руки,
Всі обличчя
Назустріч землі.

Діти,
Сидять на снігу —
Підносять,
Несуть до ротів сніг.

І навіть сльози
Міняються
На зброю . . .

Що більше пролитих сліз
То більше гине ворогів.
І вже втирають сльози
Кричать:

СМЕРТЬ ВОРОГАМ!

Вже не падає сніг:
Більше як сто їх
Розганяють нові платки снігу,
Нові сліди крові.

Жаль — геть;
Вони починають
Пісню.

ДИТЯЧИЙ БЕНКЕТ

О, браття мої молоді,
Ви,
Світанням,
Якими дорогами йшли?

І чи бачите ви
Ідучих на дорозі солдатів,
Кулемети
У них на плечах?

Їм допоможіть,
Скажіть їм добре слово;
Вони у бій підуть,
І смерть вони приймуть,
І кров проллють...

О, браття мої молоді,
Ви не лякайтесь їх,
Їм допоможіть,
Хоч трішки лиш.

Їм руки простягніть
Кажіть:
Нехай живе Китай!

ПОВОРОТ

Я повернутись мушу. Поля мої, сади
Бур'яном заросли.
Чому ж би не вернутись?
Відколи душу тілові віддав в раби
Чого ж ще ждати, болісно стогнати?
Ні, на минуле я не витрачу зідхань
А дух навстріч прийдешнього підніму,
З дороги ще не збився від блукань
І знаю ще,
Мій шлях мене додому приведе.

Легко, легко пливе човен, легко
Одежу трусить вітер, одежа тріпотить,
І я знаходжу шлях мій,
І я клену нікчемність світань і вечорів.

Вже скоро двері з'являться і дім мій,
І побіжу як хлопчик я хапливий,
І слуги привітаються зі мною,
І рідні діти на дверях пождуть.
Вже три доріжки мабуть заросли
Але ще міцно сосни зеленіють,
Чудесні хризантеми сиплять квіт.
Дітей візьму за руки і ввійду,
І нанесуть вина мені пляшками.
Я чарку спорожню, зіпруся на вікно
І радісно дерев загляне гілля,
І радісно здрігнеться в хатині супокій.

Так думаю часом, в саді мойому,
Де двері відчиняються нечасно,

Я на ціпок спираюся, спочилий,
І голову здіймаю вверх, дивлюся;
Повільно хмари клоняться до нив
І птахи втомлені своїх шукають гнізд.
Потім темнішає, а я на полі,
І руки пестять сосну самотню.

Я повернутись мушу!
І друзям бавити мене не треба,
Надвое розкололись я — і світ.
Так що ж мені всі люди, нащо здались?
Себе забуду я в сімейнім щасті
Промине час, і спів моєї ліри . . .

Селяни кажуть, що весна надходить
На захід поле, плуга пошукаю!
І їздити буду на колісниці
Понад верхами гір, мого царства,
Гребтиму човен мій в пустелі дикій,
В шуканнях гроти тихої десь там
Де листя, де дерева пнуться д'горі,
Зростають вище з приходом весни,
Там, де джерела і фонтани тихі
Тікають із печер камінних геть.
Ех, весело так жити навесні,
Але кінчається життя мені.

Як довго ще на світі буду я?
Чому не втихне неспокійне серце?
Чому так мучусь надаремне я?

Лишатися чи йти?
Мені не треба слави,
Багатства теж не треба.
Не пустять і до раю, це певно знаю я.
І тому в соняшний, весінний день
Я між поля підую мої і квіти,
Співаючи, зідхаючи теж трохи,

І деручись на дикі гори Сходу
Під журний дзеньк прозорих ручаїв
Буду співати
Аж доки час прийде, мене покличуть
Кінчати долі призов, байдужий до життя.

ХРИЗАНТЕМИ

Найкращий вид — осінні хризантеми,
Квіт і листки завогчені росю.
Я келих п'ю усе -забудьчого вина
І всі земні турботи розганяю.
Я сам, підношу келих мій до уст
І наповняю знов, як спорожніє.
Навколо тихо так під захід сонця
Як відлітають пtiці в ліс до гнізд,
несеться щебіт
І під верандою на схід кричу чваньливо:
Як хороше, що хтось мені дозволив
тут скромно жити.

ЕЛЕГІЯ СОБІ

Де є життя — там мусить бути смерть:
Не значить, що життя коротке — вчасна смерть.
Бо вчора ще живими ми були
А нині нас на список духів занесли.
І душі наші полетять куди?
Хіба ж вони прикріплені до старчих тіл?
За батьком діти любі заголосять
І друзі деякі сльозами вмиють мертво тіло.

Я — втрачу відчуття;
Зітруться межі між добром і злом,
Коли тисячеліття промине.
Забуде світ сьогоднішні героїства, сором.
Так от, хоч я на світі і живу
Лиш жаль, що не п'яничу марнотратно.

Бо все, що за життя я випити не встиг
Ніхто вже не подасть мені по смерті,
Весною лиш в мурашок крила є:
Тому радій життям доки не пізно.
Запізно буде як заплачуть всі
при смертнім ложі
І бачити не вдасться вже очам,
і спустять в гріб,
Коли на смертне ложе покладуть в світлиці
Це буде перший сон в пустелі дикій.
Нагробний камінь трави заростуть,
Застогнуть з вітром тіністі тополі
І осінню: іней поля накриє біло,
І затупочуть коні навкруги.

І вже самотній у підземнім гробі
Я буду в'язнем там тисячеліття,
Тисячеліття буду я без світла,
Ні слова не сказавши до людей.

Всі ці, що принесли мене в процесії
Пішли собі, додому розійшлися,
Хтось може плаче, другі знов співають
Я став нічим, заритий глибоко в землі.

З ІНДІЙСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

РАБІНДРАНАТ ТАГОР

РОЗЛУКА

Минають колісниці часу,
В темноті здійснюючи болісні поклики зір,
Чуєш їх гуркіт, що в просторах лунає.

Мій друже,
Ця відбитка часу у світі мене полонила
І в мандри мене посвятила іти,
Від тебе забрала!
Я чую, мов смертей минаючи безліч,
Добрався на верх нововсталого дня.
Дрижить моє ім'я старе
В безнастаннім бігу колісниці.
Немає доріг,
Щоб мене повернули тобі!
Як іздалека привид мій бачиш,
Ти мене не впізнаєш.
Прощай, моя люба.

Колись, коли легіт весни
Наднесе із причалів вчорашніх
Зідхання минулих ночей,
І небо зажурить розсипаний квіт незабудьок,
Ти мене пошукай —
Бо частину себе я тобі по дорозі залишив.
Може в сутінках давно забутих
Ця частина заблимає в світлі
Або шати зодягне як в сні.
Але все ж, не звичайний це сон!
Бо правдивіша правди —
Ця моя невміруща любов!

І' незмінну і вічну залишив
Мов жертovníк для тебе я!
Змін ручай мене далі заносить,
На колісниці часу жене і відносить.
Прощай, моя люба!

Ти не втратила, ні,
Коли з праху земного мого
Невмірущий створила ти привид!
В час вечірній ліхтар ти воруш до цих з'яв,
Щоби пил не покрив твою жертву,
Ані квіти не в'яли на таці, де жертву приносиш,
Від дотику там же мого кождоденного я.
Твір твоєї душі —
Я заплямити порохом смертним своїм не посмію,
Ні сльозами не вмию,
Прощай, моя люба!

Не ридай,
Тут є праці для мене доволі,
І відкрита для мене земля.
І коли хто на мене із серцем тривожним чекає,
В цім чеканні знайду я мету і признання життя.
І вона, що прикрасить в ніч темну жертovníка тацу
Квітом, що в місячнім сяєві зріє вночі,
І вона, що уміє простити усе і мені —
Що є втіленням зла і добра —
Я для неї в жертву віддам все життя.
Все, що дав — є твоїм навіки!
Ти незрівняно вірна дівчино!
Мій дар — то твій власний дарунок.
І що більше приймаєш,
То ще більше я винен тобі.
Прощай, моя люба!

МИНУЛЕ

Мелодії відспівані давно,
Чому вони вертаються все знову
Коли відходить осінь золота?
Колишніх днів, пісень звучать слова
І непокоять тут в полудень небо —
Мов хочуть принести назад в життя
Похилого минулого нам мову.
Шукаючи в жорстокім світлі дня
Те, що загублене лежить у тінях.
Безлисте гілля пустою тремтить,
Бо полетіли птиці вже у вирій;
Даремно вернуться вони до гнізд,
Щоб оживляти ті пісні забуті!
Тремтіння зірки, що давно зайшла,
В мелодіях цих родиться зновá.

ІЗ ШВЕДСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Вернер Ф. Гайденстам

ІСКРА

Там іскра глибоко в моїй душі існує.
На денне світло винести її —
Єдина ціль життя — і перша, і остання.

Вона втікає, палить так і мучить
Маленька іскра ця, єдиний мій достаток;
Життя могого мука — іскра ця.

СЛАВА

Шукаєш слави, я іншу вибрав би
І більшу благодать; забудим стати,
Щоби ім'я моє не чув ніхто; та ні,
не рідна мати.

ІЗ ЗБІРКИ: „НОВІ ПОЕЗІЇ“

МОЄ ЖИТТЯ

Біжи, життя моє, бо не аж так тебе люблю,
Щоб час годин твоїх числити,
Чи на вітрини ставити на показ.
І не скажу: Ідіть, стискайте майстра руку,
Що квіти щонайкращі вміє сотворити.

Коли мене вже зрадили найкращі друзі
І доля невблаганна вслід мені іде,
Я срібний пугар при собі не ношу
Із сліз і до прохожих не зову ніде:
„Мовляв, візьми мене в рамена і заплач,
Удвох ридати будемо з невдач!“

Широкий світе, мій найбільший біль
Це тінь хмаринного вінця
Іду німотним до кінця.

САМІТНИЙ НАД ОЗЕРОМ

Тут мріють все води глибокі і темні
Де попелом прах твій лежить.
Скажи мені, батьку, дотримаєш земні
Обіцянки дані при смерті в ту мить?
Тож, привиде, встань з свого водного гробу,
Кинь словом, що ще не звучало ніде,
Дай знак, що його не подав ще ніхто
Чи мёртвих життя віковичне ще жде!

Із темряви котиться піна із хвиль
І мене переливом захоплює білим,
Чорна хмара на неба показує шпиль,
Ніби знак подає моїм тілом;
Та покинута ніч у темноті лежить
І ніякого слова не дасть, лиш мовчить.

Слів нема для того, хто дивитись не вмів
На усе, що розсипали зорі.
Я самотний із вами з віків
Де лиш реготи вітру і хвилі говорять.
Тож ведіть мене зорі, освічайте путь
Бо для мене ви батька померлого суть.

З М І С Т

Дисонанси	5
Поеми	33
Переклади	59
Поеми	33
з японської поезії	61
з китайської поезії	71
з індійської поезії	88
із шведської поезії	91

